

17 år

Intressen: Killar, motorcyklar, teater, musik, hästar, att skriva. Spelade volleyboll, fotboll och basketboll.

Jag gick Samhällsvetenskapliglinje på Lundby Gymnasium. Min pojkvän Johan var ett år äldre och gick Naturvetenskaplig. Han var trummis i ett band och jag älskade när han spelade gitarr och sjöng för mig hemma i soffan.

Jag och mina tjejkompisar bildade ett band – Bad Pictures. Jag tror aldrig vi spelade ihop, men drömmen om ett band fick leva och frodas i vår vardag med skola och läxor – som en av många drömmar om framtiden.

Mina andra drömmar var: Att bli läkare eller utrikesjournalist, vid sidan av en lovande skådespelar- och författarkarriär. (Eller varför inte veterinär?) Jag var färdigutbildad motorcykelordonnans inom försvaret och nu återstod bara att köpa en tung motorcykel – så fort jag fyllt arton.

Ja, den dagen jag fyllde arton år skulle jag börja förverkliga mina drömmar en efter en. Det hade jag redan bestämt. Det var då LIVET skulle börja!

Nu blev det ju inte så. Här följer berättelsen om den olycka jag råkade ut för dagen efter min artonårsdag, och som skulle förändra mitt liv för alltid.

En Enda Sekund

Av Marie Fredriksson 1985

Min 18-årsdag

När jag vaknade upp den där morgonen, den 8 augusti 1983, mådde jag dåligt. Det var dagen efter min artonårsdag och bredvid sängen stod en tom chokladkartong och talade sitt tydliga språk. Det retade mig att jag låtit hela innehållet slinka ned i min, som jag då tyckte, redan alltför runda mage, men samtidigt blev det ju ett bra skäl till att ge sig ut på en enmila cykeltur i solskenet och sommarvärmen.

-18 år. Det är nu allt börjar, tänkte jag när jag steg upp ur sängen, till den dag som skulle förändra hela mitt liv.

Jag var en kropp och själ full av drömmar och förhoppningar. Framför mig hade jag livet, de vuxnas liv, och det skulle börja redan samma vecka. Jag skulle få pröva att arbeta nattpass på Östra sjukhuset tillsammans med en granne, var jag lovad, och denna morgon ringde jag och beställde den första körlektionstiden på min bilskola.

Jag var stolt över att själv kunna bekosta mina utgifter och nu tycktes det vara mödan värt att ha försakat ett helt sommarlov till arbete, för att få känna denna enorma frihet inom mig - friheten att kunna rå sig själv, friheten att få bli vuxen.

Det var en het dag. Jag hjälpte mamma att lämna tvätt i tvättstugan, innan jag klädde om till tunna bomullskläder och pumpade mina cykeldäck.

Min älskade cykel.

Det var alltid med kärlek som jag rörde vid min cykel. Den stod i mitt rum, sommar som vinter, lyste upp i mörkret och bländade i ljuset, glänsande rosa med svart mockasadel och bockstyre och med tio växlar som fick mig att sväva fram i vindens hastighet utan nämnvärd ansträngning.

Den hade varit 1:a-priset i en novelltävling i Vecko Revyn och förälskelsen i den hade aldrig, inte ens för en sekund, svalnat.

När jag ledde cykeln genom köket kastade jag en blick mot vägguret. Klockan var exakt tre och jag beräknade att jag skulle vara tillbaka igen vid fyra-tiden, lagom till middagen. Jag visste inte då att det skulle dröja flera månader innan jag fick återse mitt hem igen och att det var sista gången jag rörde vid min cykel.

1:a pris i novelltävlingen i Vecko Revyn.

Skrikande ljud av bromsar

Solen stod ännu högt på himlen och asfalten under mig nästan vibrerade i hettan. Jag drog djupt efter andan, gång på gång. Kanske för att insupa det sista av sommaren innan skolan skulle börja igen, kanske för att jaga bort den kvävande oroskänslan som kröp omkring inom mig.

Så var jag framme vid Tagenevägen, länken mellan Backa och Kärra, där industrier och företag låg tätt och där trafiken på dagarna mest bestod av lastbilar och långtradare.

Jag stannade till precis före korsningen och började fundera på vilken väg jag skulle ta denna gång. Jag kunde välja mellan att fortsätta cykelbanan, vilken gick på andra sidan motorvägen som låg intill, eller ge mig ut på Tagenevägen, som jag brukade göra och på så sätt spara tid.

Jag valde Tagenevägen, och de sista sekunderna i mitt gamla liv var ganska angenäma. Vinden slet i mitt hår, mina händer kramade styrstången, som redan blivit fuktig av svett, medan grustag, stålstängsel och gröna hagar svepte förbi mig för att ge plats åt nya vyer.

Jag hade inte hunnit långt, när jag såg en skugga bakom mig. En lastbil var på väg att köra om. Sedan hände allt så snabbt. Ett skrikande ljud av bromsar nådde mina öron, innan jag med våldsamt kraft slängdes i asfalten och gled och gled och gled.

-Herre Gud, tänkte jag, varför stannar jag inte? Varför stannar jag inte?
Så blev allt svart.

"Måtte jag inte dö!"

Jag var på väg att vakna upp ur en ruskig mardröm. I drömmen hade jag varit med om en trafikolycka och bilder av bilar och människor flöt omkring framför mig. Jag drog efter andan där jag låg, suckade lättat och tänkte:

-Vilken tur att det bara var en dröm.

Men sedan tog figurerna form framför mig och de dimmiga bilderna fick liv. Den starka "lampan" som bröt igenom diset fick mig att kisa mot männen vid min sida, och när jag förstod att mardrömmen blivit min verklighet, hörde jag mig själv kvida:

-Neej, det är sant...

Jag visste inte riktigt vad som hade hänt. Illamåendet sköljde över mig i vågor och blodsmak tillsammans med frätande chokladsmak fick mig nästan att kvälja. Min kropp värkte på ett sätt jag aldrig känt förut och

den vibrerade likt en fjäder man dragit ut och sedan släppt taget om. Allt var kaos och tankarna kom och for:

-Måtte jag inte dö! Jag har inga papper på vem jag är. Dör jag nu, vet ingen vem jag är!

Djupaste sorg

Jag började prata med killen bredvid mig, sa att han skulle ringa min mamma och be henne komma, och jag upprepade mitt telefonnummer, nästan hysteriskt, för att sedan lättat konstatera att jag fortfarande kunde tänka och minnas.

Så ville jag veta vad som hade hänt, och någon sa att jag cyklat och blivit påkörd av ett lastbilssläp som lossnat.

-Min cykel! kved jag. Var är den? Den är väl inte sönder?

Ur Göteborgs Posten 9/8 1983

När ingen svarade, började jag bli varse om min egen kropp. Min tunga var bedövd, efter att jag nära på bitit av den då jag slog i marken, huvudet värkte av den hårda smällen och halsen, som fått stora skrapsår, sved. Men resten, då? Hur var det med resten av kroppen? Något var fel, väldigt fel.

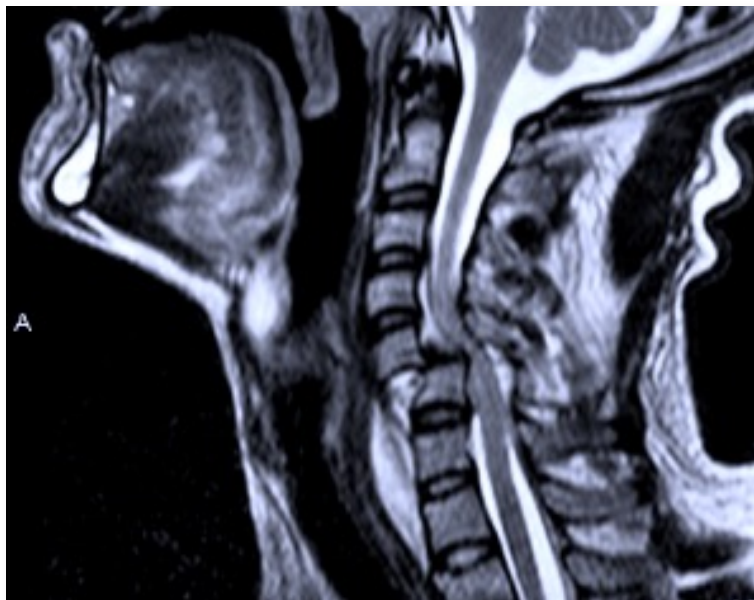
Jag tittade på killen bredvid mig. Han höll en hand i sin och det tog flera sekunder innan det slog mig att det var MIN hand han höll i. Jag kunde varken röra den eller känna den, och detta ögonblick, då jag förstod att jag var förlamad och kanske aldrig mer skulle kunna röra mig igen, sitter för evigt etsat i mitt minne, som en känsla av total vanmakt och djupaste sorg.

Ambulansen kom och jag kämpade för att försöka tänka klart och utstå de svåra smärtorna. Minnesluckorna är många, men stunden inne i ambulansen och orden som utbyttes där, glömmmer jag aldrig. Jag frågade ambulansmannen, som satt intill, om jag inte kunde få något smärtstillande, men nekades. Det kunde ta bort symptomen, så jag måste vänta tills efter röntgen.

Totalförlamad

Min andra fråga tyckte jag egentligen var onödig att ställa. Den gällde om jag skulle kunna gå igen. Jag skrattade nästan åt det. "Klart att jag kommer att kunna gå igen! Löjligt!" tänkte jag. Men när han med allvar i rösten svarade "Jag vet inte", rasade allt samman inom mig.

-Kan jag inte gå, skrek jag, så kan jag lika gärna dö! Hör du det? Då kan jag lika gärna dö!

En bruten nacke. Nivå C4-5.

I röntgen konstaterades ett nackbrott på 5:e kotan, med neurologisk skada som följd. En komplett skada av denna art, innebär att man blir totalt förlamad från bröstet och nedåt, samt att man förlorar all känsel på detta område. Även fingrarna och delar av armarna blir förlamade och det är lättare att räkna upp de muskelfunktioner som återstår, än dem man mister. Men även andra kroppsfunktioner slutar fungera: urinblåsan, tarmarna och kroppens temperaturreglering är några av dem.

Detta var min diagnos, men den första tiden var mitt tillstånd värre än så. Till följd av nackbrottet hade ryggmärgskanalen svullnat igen, vilket innebar att även oskadade nerver låg i kläm och inte längre fungerade. Därför kunde jag inte röra någon del av kroppen, utan var totalt utlämnad åt andra.

Halo-krona med vikter

Efter röntgen hade de borrar små hål i mitt skallben, där de sedan skruvade fast en stålring, en så kallad Halo-krona, som gick runt huvudet. I den satt ett snöre fäst, som nästan nådde golvet, och på den hängde en 5:kilos tyngd. Allt för att dra isär mina nackkotor, för en bättre läkning. Huvudet var fixerat med hjälp av sandsäckar och detta skulle bli min tillvaro två och en halv månad framåt.

Halo-krona

Kronan fastskruvad i skallbenet. I 10 veckor...

Men den första kvällen var jag inte medveten om något av detta. Jag låg i ett rum på intensivens med en massa slangar och apparater omkring mig som mätte min livslåga och registrerade varje pulsslag mitt hjärta gav ifrån sig. Ovanför mitt huvud hängde droppåsar och blodpåsar och tömde sitt

innehåll i mig, droppe för droppe, genom nålar i min arm, en arm som inte längre var solbränd och smäcker, utan svullen och blå-röd, förlamad och värkande.

Jag fick sprutor med ett morfinpreparat som bedövade mig från smärtorna och så länge de verkade kunde jag skratta och skämta med mamma och min pojkvän Johan, som stannade över natten, och känna den oerhörda glädjen över att ha överlevt.

Morgonen därpå skulle jag flyttas till Sahlgrenska sjukhuset, avdelning 12. Krisen ansågs vara över.

Till Sahlgrenska Sjukhuset

Innan jag reste iväg, kom en sköterska in för att tvätta av mig. När hon grep tag i min arm, skrek jag till av smärta. På grund av nervskadan, var hudens smärtsensorer överkänsliga. Det kändes som om armen saknade skinn. Men trots att jag fortsatte skrika och bad henne sluta, började hon med hårda tag att gnugga min arm med en tvålsladd tvättlapp. Mamma försökte stoppa henne, men blev snabbt avfräst av sköterskan, som inte ville vara med om något "pjosk".

Mamma försvann ut genom dörren och återkom snart med ett manligt biträde, som hon krävde skulle ta över. Jag förstod nu att den maktlöshet jag kände då jag var i sköterskans våld, skulle följa mig genom hela sjukhustiden, kanske genom resten av mitt liv, och när Kjell, som biträdet hette, mjukt och försiktigt började tvätta av mig, bestämde jag mig för att aldrig mer låta någon få sätta sig på mig eller behandla mig som bara "ännu ett vårdfall".

Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Foto: GU

På Sahlgrenska skulle jag ligga i en s.k vaksal, där en sköterska alltid fanns till hands. Jag blev tvungen att byta säng och sex personer hjälptes åt att lyfta över mig till "Våfflan", som min nya typ av säng kallades.

Något liknande hade jag aldrig sett, och trots sin enkelhet skulle jag vilja beteckna dess konstruktion som genialisk. Själva bädden består av ett hårt spänt plastskynke, med en tunn madrass, och är så smal att man måste ha särskilda armplattor för att armarna skall få plats.

Den genialiska sängen "Våfflan". Vändningsdags.

När det blir dags att vända patienten, lägger sköterskorna ett likadant liggunderlag över en (skillnaden är att det finns ett hål för ansiktet), spänner fast det i övriga sängen, så att man, likt våfflan i järnet, sitter ordentligt fastspänd, innan de svänger runt bädden ett halvt varv, så att man hamnar på mage. Under sig har man då ett litet träbord, förutom allt golv, som breder ut sig runtomkring.

Hårt tejpade händer

Jag fick platsen bredvid fönstret och med hjälp av speglar, som gick att rikta åt olika håll, kunde jag se himlen, några trädtoppar och en röd tegelbyggnad som hörde till sjukhuset.

Jag låg inte ensam i rummet. Till höger om mig låg Peter, som brutit ryggen i en trafikolycka och mitt emot låg Tomas, också han trafikoffet, med en liknande skada som jag, men med ett STORT undantag; han kunde röra sina händer och fingrar. Mina händer var knutna och fingrarna hårt tejpade och enligt läkarna skulle jag aldrig mer kunna använda dem.

Det var alltid någon av mina föräldrar hos mig och Johan fanns alltid vid min sida. Jag förstod inte storheten i det då, för mig var det självklart att han skulle vara där. Vi hörde ju ihop och skulle alltid leva för varandra, men nu när jag ser tillbaka, med vetskapen om hur han led av att se mig ligga där, kan jag inte annat än att beundra hans styrka och känna tacksamhet över den enorma hjälp han var för mig.

Ingen mer motorcykelkörning.

Jag visste ju att mitt liv aldrig skulle bli vad det en gång varit. Ingen mer motorcykelkörning i skogen, inga mer kvällsdopp i det skymningsröda havet, inget mer fotbollsspelande, men kanske värst av allt: Jag skulle aldrig mer kunna känna mig åtråvärd. Ingen skulle vissla efter mig på Avenyn, istället skulle jag bli någon man tyckte synd om, någon man helst inte tittade på, någon man bara skulle gå förbi. Men jag hade ju Johan och när den tanken kom, betydde det andra ingenting.

Tiden som MC-ordonnans var för alltid över.

Under de första dygnen hade jag svårt att hålla isär natt från dag, och det hände att jag mitt i natten bad mamma att läsa ur en frågebok för mig. Detta var ett sätt för mig att, mitt i allt kaos, få känna att jag fortfarande kunde utveckla tankar och forma mina egna ord, genom att svara på frågor och diskutera mig fram till olika ställningstagande, som rörde sig om allt från matematik till filosofi.

Men kanske var det också så, att jag helt enkelt ville bevisa för mig själv, att fastän min kropp var mer eller mindre död, så var den ändå bara ett skal, och under detta skal fanns jag, Marie, och min hjärna med alla känslor, tankar, minnen och brister. Där fanns jag och kvar hade jag min livsglädje, min korta stubin och min envishet. Och tack och lov hade jag bestämt mig redan från början, att detta var något jag skulle klara av.

Inrutat schema

Mitt schema var väl inrutat. Eftersom jag inte kunde kissa själv, blev jag tömd genom en kateter var femte timme. Jag fick Ap-tabletter som tunnade ut mitt blod för att förhindra proppbildning, och när jag fick börja dricka själv, skulle varje vätskemängd jag fick i mig registreras på en lista. 1,8 liter var den mängd jag varje dygn måste tvinga i mig, annars kunde njurarna ta stryk och jag kunde få en massa infektioner som skulle förvärra mitt tillstånd avsevärt.

Eftersom mina tarmar inte heller fungerade, fick jag stolpiller varannan morgon som satte igång dem. Jag led varje gång det var dags, och att behöva tömma tarmarna i sängen, var något jag aldrig lyckades vänja mig vid.

Handträning med min arbetsterapeut Mona.

De dagliga görorna blev snabbt rutin. Varje morgon var det tvättning och omläggning av skrapsår och "borrhål", innan sjukgymnasten kom in för att tänja på mina alltmer förtvinade muskler.

För att undvika lunginflammation, fick jag flera gånger dagligen blåsa i en liten slang, som gick ner i en vattenfylld flaska, och eftersom hela min situation tydligen lätt kunde orsaka magkatarr, måste jag på bestämda tider få i mig en viss mängd Novaluzid.

Min sjukgymnast Ebba

På morgonen var det också läkarrond och efter att ha frågat hur jag mådde och om jag sovit bra, brukade doktorn ta fram sitt utdragna gem och börja kontrollera känslan genom att sticka mig under fötterna. Jag hade tillräckligt med känslan kvar för att tycka att det var väldigt obehagligt att bli stucken i fötterna, och till råga på allt kunde jag ju inte dra undan dem, men jag förstod också att varje undersökning av mig var viktig, trots att läkarna ansåg mitt fall vara hopplöst.

Fortsättning följer...